

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)
ГУМАНІСТИЧНО-ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ЯНА ДЛУГОША
В МІСТІ ЧЕНСТОХОВІ (ПОЛЬЩА)

ISSN (print) 2617-0833
ISSN (online) 2617-0841

Міжнародний науковий журнал
«ОСВІТА І НАУКА»

ПРИРОДНИЧІ ТА ТЕХНІЧНІ НАУКИ
ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Виходить два рази на рік

Випуск 1(34) 2023

МУКАЧЕВО-ЧЕНСТОХОВА

7. Yurydychnyi internet-resurs «Protokol» [Legal Internet resource "Protocol"]. Available at: https://protocol.ua/ru/mitniy_kodeks_ukraini_stattya_336/.

УДК 657.471(045)

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ОБЛІКУ ВИТРАТ

Максименко Д.В., Ковач Олександра

MODERN MODELS OF COST ACCOUNTING

Maksymenko Diana, Kovach Oleksandra

Облік витрат є однією з найважливіших функцій бухгалтерського обліку. Інформація про витрати потрібна керівнику підприємства, а також його власникам для розробки політики управління підприємством з метою зниження витрат і збільшення прибутковості. Від належної організації обліку витрат залежать рівень управління підприємством, ступінь впливу результатів діяльності окремих підрозділів на підвищення ефективності виробництва, оптимальне ціноутворення.

Ключові слова: управління, інформація, витрати, облік, метод

Cost accounting is one of the most important functions of accounting. Information about costs is needed by the head of the enterprise, as well as its owners, to develop a policy of enterprise management in order to reduce costs and increase profitability. The level of enterprise management, the degree of influence of the results of the activities of individual units on increasing production efficiency, and optimal pricing depend on the proper organization of cost accounting.

Key words: management, information, costs, accounting, method

В умовах жорсткої конкуренції між суб'єктами господарювання висуваються нові вимоги до управління діяльністю виробничими підприємствами. Виникає потреба в розробці таких концепцій і методів управління, які б забезпечили конкурентні переваги господарюючих суб'єктів і водночас певною мірою знижували рівень інформаційної невизначеності та пов'язані з нею ризики, тим самим зменшуючи ймовірність втрат як наявних ресурсів підприємства, так і потенційних прибутків. Управління витратами базується виключно на достовірній інформації, яку забезпечує управлінський облік, а останній використовує у своїй практичній діяльності різноманітні системи і методи обліку витрат на виробництво.

Витрати є одним із важливих критеріїв вибору оптимальних рішень у

процесі управління усіма аспектами виробничо-господарської діяльності підприємства. В його поточних витратах має своє грошове вираження обсяг ресурсів на операційну діяльність, пов'язану з виробництвом і збутом продукції, а також управлінням підприємством. Обґрунтування планових поточних витрат, здійснення їх своєчасного контролю та регулювання є передумовою економії усіх видів ресурсів, зростання прибутку підприємства.

Виробництво будь-якого виробу – це сукупність технологічних процесів та енергетичних, ремонтно-відновлювальних, транспортних і складських операцій. Кожне виробництво включає один або декілька технологічних процесів, які зводяться до послідовної обробки вихідної сировини або матеріалу. Технологічний процес складається з окремих технологічних операцій – послідовних етапів обробки, що виконуються робітниками або групою робітників на одному робочому місці, машині, автоматі тощо.

Для збереження і покращення загальної прибутковості підприємства керівництво повинно знати розміри витрат і прибутків на будь-який момент по окремих видах продукції, по кожному структурному підрозділу. Облік витрат дає цю інформацію, допомагає контролювати витрати, встановлювати критерії ефективності виробництва.

Ринкові відносини постійно висувають нові вимоги до управлінського обліку виробничої діяльності. Можна виділити два підходи до вирішення проблеми розвитку обліку.

Перший підхід орієнтований на удосконалення калькулювання і системи контролю за витратами по кожному виду продукції, робіт і послуг. Він характеризується поділом всіх витрат на прямі і непрямі. Системи обліку витрат при цьому передбачають відображення повних витрат.

Другий підхід спрямований на удосконалення системи управління витратами, методика прийняття управлінських рішень залежно від кон'юнктури ринку та інших зовнішніх факторів. Він характеризується поділом витрат на змінні і постійні.

Системи обліку витрат передбачають відображення залежності витрат від обсягу і структури випущеної готової продукції на основі обліку часткових витрат. Перший підхід орієнтований на виробництво, другий – на ринок.

Управлінська інформація дає можливість керівництву приймати більш ефективні рішення. Поточні рішення приймаються з урахуванням загального стану економіки та наявності ресурсів й можливостей підприємства на даний відрізок часу, але на ці рішення значно впливає якість довгострокових рішень, причому довгострокові рішення важко змінити (за певних умов вони не підлягають зміні), а поточні рішення можна змінювати, і доволі часто.

Велика різноманітність факторів, що впливають на сумарні витрати, веде до різноманітності способів розрахунку витрат на різних стадіях життєвого циклу, а також методів визначення окремих елементів розрахунку.

Тому виділяють наступні методи розрахунку окремих елементів витрат, які можна об'єднати у чотири групи.

1. Евристичні методи. Вони базуються на використанні думки спеціалістів-експертів і включають: метод експертних оцінок (призначення вагових характеристик, послідовних порівнянь, попарного зважування), метод моделювання, метод переваг, метод розміщення пріоритетів, бальний метод.

2. Математично-статистичні методи. Їх основу складає моделювання одно- і багатофакторних залежностей між затратами і технічними (якісними і кількісними) показниками на базі фактичних статистичних даних продукції і її складових частин. Найбільшого поширення набули методи кореляційного моделювання, питомих показників, коригуючих коефіцієнтів, елементо-коефіцієнтів, оцінки подетальних виробничих витрат, скороченого калькулювання.

3. Системні методи – моделювання залежності затратних і техніко-економічних показників на основі наближення проєктованих показників до нормативно-розрахункових, встановлених для типових або подібних продуктів (процесів). Як правило, це багатофакторні моделі, які враховують вплив факторів,

що не знаходяться між собою у тісному взаємозв'язку. В цю групу входять методи імітаційного моделювання розмірних коефіцієнтів та інші.

4. Методи технічного нормування, розрахунково-аналітичні і калькулювання – засновані на розрахунку подетальних (поопераційних) норм і нормативів (нормативних співвідношень) витрачання сировини і матеріалів, купівельних комплектуючих деталей, вузлів та інших складових елементів продукції, норм і нормативів трудомісткості, собівартості, а також інших видів витрат [3].

Особливості діяльності підприємств визначають вибір об'єктів і методів обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції. У той же час вони обумовлюють специфіку застосування того чи іншого методу обліку витрат на підприємствах.

Попередільний метод обліку застосовується на підприємствах з однорідною за вихідною сировиною та матеріалами і характером обробки масовою продукцією. При передільному методі, витрати обліковують в розрізі видів продукції, технологічних переділів.

Попередільний метод обліку застосовують також у виробництвах з комплексним використанням сировини. Більше як дві третини промислових підприємств мають передільну технологію виробництва продукції [1].

У разі застосування попередільного методу обліку витрат на виробництво, починаючи з вихідної сировини і до випуску кінцевого продукту, витрати враховуються в кожному цеху, включаючи собівартість напівфабрикатів, виготовлених у попередньому цеху.

У разі застосування попередільного методу використовують елементи нормативного методу – систематичне виявлення відхилень фактичних витрат від діючих норм, а також виявлення зміни норм. В первинних документах оперативної звітності відображаються не тільки фактичні витрати сировини, основних матеріалів, напівфабрикатів, технічного палива, енергії, а й витрати їх за нормами згідно із застосованими на них виробничими завданнями. Різновидом попередільного обліку витрат на виробництво є попроцесний метод. У

попроцесних виробництвах облік ведуть по кожному процесу. Також при цьому методі прямі затрати відображаються в поточному обліку не по видах виготовленої продукції, а по переділах або стадіях виробництва.

Позамовний метод, є одним з методів, який часто застосовується на підприємствах і об'єктом обліку якого є виробниче замовлення, що відкривається на один або декілька однорідних виробів. Оскільки в цей час найбільшою складною проблемою став збут продукції, тому вигідніше облік витрат здійснювати по замовленнях.

Кожному замовленню присвоюють окремий номер, який вказують в усіх документах про витрати на це замовлення.

Ефективним інструментом управління витратами є моделі обліку витрат за нормативами. Нормативний метод – це основний метод виробничого обліку, який сприяє впровадженню прогресивних норм витрат, дієвого контролю за рівнем витрат виробництва, що дає змогу використовувати дані обліку для виявлення резервів, зниження собівартості продукції та оперативного керівництва виробництвом [2].

Цей метод є найбільш сучасним, він значно підвищує можливість здійснення контролю виявлених у виробництві відхилень від діючих норм, що зумовлені організацією виробництва.

Основним елементом нормативного методу є облік відхилень від норм і облік зміни норм. Кожен з цих елементів повинен бути документально оформлений. Оформлення відхилень або змін здійснюється відповідно до характеру технології, форм оплати праці, виду продукції.

На застосування того чи іншого методу обліку витрат суттєвий вплив мають особливості технологічного процесу. Разом з тим, застосування найпередовіших методів обліку не дасть бажаних результатів, якщо в їх скороченні не будуть зацікавлені всі виконавці, що приймають участь у виробничому процесі.

У господарській діяльності підприємства витрати відіграють досить важливу роль. При цьому ключове значення має не стільки загальний рівень витрат,

понесених у процесі здійснення діяльності підприємства, скільки їх структура, методи обліку витрат, тобто інформація, за якою можна виявити особливості та недоліки проведеної діяльності, а також визначити стратегію її розвитку і потенційні ризики. Основними напрямками вдосконалення обліку витрат є: поглиблення зв'язку нормативного методу управління собівартістю з внутрішньовиробничим госпрозрахунком для покращення зв'язку, стимулювання колективів госпрозрахункових цехів, бригад з їх вкладом в результати роботи підприємства і економію витрат, зближення існуючих в країні методів обліку виробничих витрат з міжнародними стандартами та автоматизація обліку витрат на виробництво.

Обираючи сучасні моделі обліку витрат, необхідно звернути увагу на їхні характерні особливості та співвідносити їх з тими вимогами та результатами, які очікує отримати підприємство внаслідок їх використання для визначення собівартості продукції.

Список використаних джерел

- 1.Ландина Т. В. Модель управління затратами: организационно-функциональный аспект / Т. В. Ландина // Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори – 2006», 2014. – С. 358–365.
- 2.Радіонова Н. Й. Загальні аспекти управління виробничими затратами українських підприємств в умовах економічної кризи [Електронний ресурс] / Н. Й. Радіонова // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. – 2017. – № 1–2. – С. 77–83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvhastat_2017_1-2_12.
- 3.Скрипник М. І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат та калькулювання собівартості продукції: монографія / М. І. Скрипник. – Житомир, 2011. – 732 с.

References

- 1.Landina, T. V. 2014. "Model upravleniya zatratamy: orhanyzatsyonno-funktsyonalnyi aspect [Cost management model: organizational and functional aspect]". *Collection of scientific papers of the Khmelnytskyi Cooperative Trade and Economic Institute* 358–365.
- 2.Radionova, N. Y. 2017. "Zahalni aspekty upravlinnia vyrobnychymy zatratamy ukrainskykh pidpryemstv v umovakh ekonomichnoi kryzy [General aspects of management of production costs of Ukrainian enterprises in the conditions of the economic crisis]". *Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Auditing* 1–2: 77–83. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvhastat_2017_1-2_12.
- 3.Skrypnyk, M. I. 2011. *Rozvytok bukhgalterskoho obliku i vnutrishnoho kontroliu vytrat ta kalkuliuvannia sobivartosti produktsii [Development of accounting and internal cost control and calculation of product cost]*. Zhytomyr.

Самойлов О. С., Антоник Є. М.	КОРИСТУВАЧІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	
Щербан Т. Д., Данканич А. А.	ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ПОВЕДІНКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ	204

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Андрушко Р.П., Жидовська Н. М.	АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИТРАТ НА ЯКІСТЬ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ	212
Лисиця А.О.	ДІЯЛЬНІСТЬ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ В СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ	220
Максименко Д.В., Ковач Олександра	СУЧАСНІ МОДЕЛІ ОБЛІКУ ВИТРАТ	227
Росола У. В., Росола А. П.	АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗЕЛЕНОГО МАРКЕТИНГУ В КОНТЕКСТІ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	233
Феєр А. Є., Данканич В. А., Няговський І. Б.	ДИВЕРСИФІКАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: КЛЮЧ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ	238
Феєр О. В.	ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	245
Хома П. П., Данканич В. А., Няговський І. Б.	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЕКОНОМІСТІВ ТА ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	253

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>